

De inclusieve klas

Niet iedereen krijgt dezelfde kansen in het leven. Kenmerken zoals geslacht, geaardheid, afkomst en huidskleur spelen een rol. Als je een beperking hebt of uit een arm gezin komt, dan heb je het vaak moeilijker dan de rest. Kinderen met laagopgeleide ouders komen meer obstakels tegen. School kan een sleutelrol spelen in zorgen voor meer gelijke kansen.

TEKST: ANTOINETTE KROES

Als het klimaat in de klas inclusief is, voelen kinderen zich thuis, ze horen erbij. Dit bevordert het zelfvertrouwen. De schoolprestaties zijn beter en er is minder uitval. In een inclusief klassenklimaat leren alle kinderen dat er talloze rollen zijn die ze kunnen nastreven.

IN EEN INCLUSIEF KLASSENKLIMAAT ZIJN DE SCHOOLPRESTATIES BETER

BLINDE VLEKKEN

Dat pesten en buitensluiten niet thuisoren in de klas, daar zijn alle leerkrachten het wel over eens. Leerkrachten staan doorgaans met de beste bedoelingen voor de klas, met de hoop en wens om elk kind de beste kansen te bieden. Ongemerkt kan het toch zo zijn dat een leerkracht blinde vlekken heeft. Bewustwording van verschillende vormen van ongelijkheid is daarom vaak een goede eerste stap. Ieder mens heeft onbewuste vooroordelen, dat is hoe onze hersenen werken. Ongemerkt kunnen onbewuste vooroordelen in het gedrag naar buiten komen. Dat kan een negatieve invloed hebben op het klassenklimaat en op individuele kinderen. Er zijn verschillende tests op internet te vinden om te leren over je onbewuste vooroordelen. Deze tests, zie het kader *Tests over onbewuste vooroordelen*, zeggen niet direct iets over je gedrag als leerkracht, maar kunnen je wel bewust maken van blinde vlekken.

Wanneer je de verschillende vlakken van ongelijkheid kent, kun je je handelen onder de loep nemen. Uit onderzoek blijkt bijvoorbeeld dat leerkrachten onbewust vaker jongens de beurt geven dan meisjes en dat ze jongens vaker moeilijke vragen stellen. Je zou jezelf eens kunnen filmen tijdens een instructie of een klassengesprek, en bekijken hoe en aan wie je vragen stelt.

INCLUSIEF TAALGEBRUIK

Woorden die tijdens je eigen schooltijd nog gangbaar en normaal waren, worden nu misschien als kwetsend en achterhaald ervaren. In plaats van mungooltjes hebben we het tegenwoordig over mensen met het downsyndroom. We praten over zwarte mensen en gebruiken niet langer het n-woord. Het kan zijn dat in je taalgebruik blinde vlekken zitten, daar kan bewustwording bij helpen. Als het aankomt op taalgebruik rond LHBTIQ+, biedt *gendi.nl* mooie werkvormen. Deze themawebsite is in oktober 2021 gelanceerd en staat vol tips, materiaal en lesideeën rond seksuele en genderdiversiteit. Je vindt er tips voor sensitief taalgebruik, zoals dat je beter *transgender persoon in transitie* kunt zeggen dan *transseksueel die zich om laat bouwen*. Ook kun je er een gratis klassenposter aanvragen met afspraken over taalgebruik. Zulke afspraken zijn uiteraard ook over andere (scheld)woorden te maken. Kinderen komen tijdens zo'n les misschien met woorden waar je zelf niet aan gedacht had. ▶

BEELD: STICHTING SCHOOL & VEILIGHEID

- L** Lesbisch, vrouwen die op vrouwen vallen
- H** Homoseksueel, mannen die op mannen vallen
- B** Biseksueel, mensen die op mannen en vrouwen vallen
- T** Transgender, mensen waarbij de aangeboren lichamelijke geslachtskenmerken niet kloppen bij wie diegene is en hoe diegene zich voelt
- I** Interseks, mensen die zowel mannelijke als vrouwelijke geslachtskenmerken hebben
- Q** Queer of Questioning, dit zijn mensen die wat betreft geaardheid of genderidentiteit niet in een van de andere hokjes passen
- +** Voor alle andere mogelijke manieren waarop mensen hun genderidentiteit en geaardheid kunnen ervaren en omschrijven

Cisgender

het tegenovergestelde van transgender: je lichaam en genderidentiteit kloppen bij elkaar

LHBTIQ+

Uit onderzoek van de schoolinspectie blijkt dat seksuele en genderdiversiteit op de basisschool vaak pas aan bod komt na pestereien, discriminatie of geweld. Aandacht voor LHBTIQ+'ers komt vaker voort uit negatieve incidenten dan bijvoorbeeld uit een lesmethode. Dat maakt het moeilijk voor kinderen uit deze groep om zich thuis te voelen, hun gevoelens en identiteit te ontdekken en daar open over te kunnen praten. Terwijl dit juist zo'n kwetsbare groep is: zij worden twee keer vaker gepest dan kinderen die hetero en cisgender zijn, en zij zijn drie keer vaker ongelukkig.

Ongeveer 15% van de LHBTIQ+'ers weet al voor het tiende levensjaar dat ze bij deze groep horen. Je kunt dus af en toe een kind tegenkomen dat hier al actief mee bezig is. Veel kinderen zullen pas na de basisschooltijd precies weten op wie ze vallen en hoe hun genderidentiteit is. Een veilig klimaat op school kan al die kinderen helpen om op een veilige en prettige manier hun geaardheid en genderidentiteit te ontwikkelen, en om anderen te respecteren. Het is dus belangrijk om juist met een positieve aanleiding lessen te geven rond dit thema. Ook hier biedt *gendi.nl* allerlei ideeën voor. Verder zijn er allerlei leuke boeken en tv-programma's rond dit thema.

BEKEND MAAKT BEMIND

Een leuk boek voorlezen over een transmeisje of een film kijken met een zwarte jongen in de hoofdrol kan bijdragen aan een inclusief klimaat. Voor kinderen uit zo'n groep is het fijn om zich te kunnen herkennen. En voor alle kinderen geldt dat ze positiever over anderen denken als ze de kans krijgen om contact te maken met mensen uit achtergestelde en onbekende groepen. Ook indirect contact, via een boek of een film, heeft dit effect. Echt contact is het meest effectief.

Maxe de Rijk schreef het boek *Geen Stress, We Gaan Het Maken!* Maxe is docent in de onderbouw op vmbo- en praktijkschool Mundus in Amsterdam Nieuw-West. Haar leerlingen hebben vrijwel allemaal een migratieachtergrond en komen voornamelijk uit arme gezinnen. De kinderen komen zelden tot nooit in contact met witte kinderen die een hogere vorm van onderwijs volgen. Samen met haar groep kwam ze op het idee om een uitwisseling te organiseren met een vwo-school in de stad. Burgemeester Halsema hielp daarbij.

Zo'n soort uitwisseling is voor jouw groep misschien ook mogelijk, bijvoorbeeld met een groep uit het speciaal onderwijs, waarbij de kinderen kennismaken met kinderen met een beperking.

Een andere manier om je groep in contact te brengen met mensen uit verschillende groepen is een gastles. Zo biedt het COC gastlessen aan die gegeven worden door LHBTIQ+'ers. Bij Diversion worden gastlessen gegeven door jongeren, waarbij verschillende aspecten van diversiteit een rol spelen. Op *gendi.nl* vind je een overzicht van mogelijkheden voor gastlessen. Verder zijn er veel lokale initiatieven.

TESTS OVER ONBEWUSTE VOOROOELEN

- implicit.harvard.edu/implicit/netherlands/takeatest.html
- discriminatie.nl/werkgevers/over-de-test

ROLMODELLEN

In Nederland is er een grote kloof tussen mannen en vrouwen in de exacte wetenschappen. Daarom biedt VHTO (expertisecentrum genderdiversiteit in bèta, techniek en IT) gratis gastlessen onder de noemer Beeldenbrekers: lessen waarin kinderen kennismaken met een vrouw die raketbouwer, architect of uitvinder is. Stereotiepe ideeën worden al op kleuterleeftijd gevormd, het inzetten van zo'n beeldenbreker kan kinderen op dat moment al leren dat ook meisjes de techniek en de wetenschap in kunnen.

Andere positieve rolmodellen om aan je groep voor te stellen zijn wellicht te vinden onder hun ouders of mensen uit de buurt. Misschien ken je een man die verpleegkundige is en weleens wil komen vertellen over zijn werk. Je kunt foto's ophangen van inspirerende rolmodellen die jij en de kinderen verzamelen. In de verschillende boeken uit de reeks *100 Bedtijdverhalen voor Rebelse Meisjes* staan honderden verhalen over inspirerende vrouwen en non-binaire personen uit verschillende culturen die een voorbeeld zijn op vlakken als politiek, sport, wetenschap en muziek. En hoewel de titel anders doet vermoeden: de verhalen zijn ook zeer geschikt voor overdag en voor jongens.

CULTURELE BRONNEN

Kinderen kunnen uit allerlei culturele bronnen putten: de taal die ze spreken, de films die ze zien, de gebruiken die ze van huis uit meekrijgen. Deze bronnen kunnen een vertrekpunt vormen voor een gesprek in de klas. Dat kan ook het bezoek aan een museum zijn, of een boek dat een kind gelezen heeft. Als leerkracht heb je een eigen cultureel kader, en van daaruit herken je de bronnen van het ene kind makkelijker dan die van het andere. Een kind dat thuis Engels spreekt, krijgt in de klas wellicht regelmatig de kans om een woord of zin te vertalen voor de klas. Maar hoe zit het met kinderen die Turks of Arabisch als eerste taal spreken? Of kinderen die in het weekend naar een moskee of tempel gaan, krijgen zij ook de kans om hun culturele rijkdom te laten zien? In een inclusieve klas komen veel verschillende bronnen aan bod. Het is mooi als je de multiculturele samenleving kunt opnemen in de kern van het curriculum van je school. Het boek *Onderwijs in een gekleurde samenleving* van Orhan Agirdag biedt hier goede aanknopingspunten voor.

MET Z'N ALLEN

Uit onderzoek naar interventies voor gelijke kansen en inclusiviteit blijkt dat het geloof van de leerkracht in het belang van gelijke kansen het belangrijkste element is. De vorm van de interventie is ondergeschikt aan zijn of haar motivatie en overtuiging. Daarnaast is het erg belangrijk dat je je als leerkracht gesteund voelt binnen de school. Dat je niet de enige bent. Voor de beste uitkomsten rond inclusiviteit en het doorbreken van stereotypen is het voor de kinderen belangrijk dat er hun hele schooltijd door aandacht voor is, en niet incidenteel tijdens een gastles van een architect of een LHBTIQ+'er. Inclusief zijn doe je niet in je eentje, maar samen met je klas, het team, de school en het bestuur.

**LHBTIQ+'ERS
WORDEN
TWEË KEER VAKER
GEPEST EN ZIJN
DRIË KEER VAKER
ONGELUKKIG.**

Antoinette Kroes doet promotieonderzoek aan de Universiteit Leiden naar onderwerpen als vooroordelen, attitudes, gender en etniciteit. Hiervoor werkte ze als leerkracht in het po en bij een expertisecentrum voor onderwijs en seksuele diversiteit.